

Natuurhistorisch **3** Maandblad

Muizenstaart in Noord- en
Midden-Limburg

Effecten van de restauratie van
fort Sint Pieter op de slakkenfauna

Waarnemingen van de
Roodblauwe smalboktor in Limburg

Waarnemingen van de Roodblauwe smalboktor (*Dinoptera collaris*) in Limburg in 2018

FIGUUR 1

Vindplaats van de Roodblauwe smalboktor (*Dinoptera collaris*) op 3 mei 2018 in de beplanting van een holle weg langs het Vijlenerbos (foto: R. Geraeds).

R.P.G. Geraeds, Heinsbergerweg 54a, 6061 AK Posterholt, e-mail: rob.geraeds@kpnplanet.nl

Tijdens een bezoek aan het Vijlenerbos bij Camerig werd op 3 mei 2018 een exemplaar van de Roodblauwe smalboktor (*Dinoptera collaris*) gevonden. Het dier werd aangetroffen op een bloeiende Eenstijlige meidoorn (*Crataegus monogyna*) [figuur 1]. Hoewel deze boktor vroeger in Nederland een ruimere verspreiding kende, is deze soort tegenwoordig uiterst zeldzaam. Deze vondst was aanleiding om in 2018 en 2019 in de verdere omgeving naar de soort op zoek te gaan.

ROODBLAUWE SMALBOKTOR

De Roodblauwe smalboktor [figuur 2] is een soort uit de subfamilie Lepturinae en het is de enige Nederlandse soort uit het genus *Dinoptera*. De larvale ontwikkeling duurt twee jaar. De larven leven onder los zittende droge schors van liggende dode takken en onder de schors van afstervende dunne bomen. De soort is niet kieskeurig met betrekking tot de soorten bomen en struiken waar ze gebruik van

maakt. De ontwikkeling is vooral van eiken (*Quercus* spec.) bekend, maar ook esdoorn (*Acer* spec.), kornoelje (*Cornus* spec.), kardinaalsmuts (*Euonymus* spec.), Es (*Fraxinus excelsior*), Ratelpopulier (*Populus tremula*), Tamme kastanje (*Castanea sativa*), peer (*Pyrus* spec.) en appel (*Malus* spec.) worden als waardboom gebruikt. In tegenstelling tot de meeste soorten boktorren verpoppen de larven zich niet in het hout of onder de schors, maar in de bodem. In het tweede najaar verlaten de larven de waardboom en kruipen in de bodem waar ze een cocon bouwen. Hierin brengen ze de winter door waarna ze in het voorjaar verpoppen. De kevers kunnen vervolgens van mei tot augustus worden waargenomen, de meeste waarnemingen zijn afkomstig uit mei en juni (BILÝ & MEHL, 1989; TEUNISSEN, 2009; KLAUSNITZER *et al.*, 2016).

Net als de meeste soorten Lepturinae foerageren Roodblauwe smalboktorren frequent op bloemen. Ze worden voornamelijk op schermbloemigen (Apiaceae) gevonden, maar ze bezoeken ook Duizendblad (*Achillea millefolium*), Gewone margriet (*Leucanthemum vulgare*), boterbloem (*Ranunculus* spec.) en de bloesem van Kruidvlier (*Sambucus ebulus*), Brem (*Cytisus scoparius*), braam (*Rubus* spec.), kornoelje, meidoorn (*Crataegus* spec.) en *Spiraea*- en *Viburnum*-soorten (TEUNISSEN, 2009; KLAUSNITZER *et al.*, 2016).

VOORKOMEN IN NEDERLAND

De Roodblauwe smalboktor lijkt in Nederland, net als in een groot deel van het noordwestelijk verspreidingsgebied, achteruit te zijn gegaan. Tot 1980 was de soort uit 15 uurhokken bekend en kwam redelijk verspreid voor in delen van Oost-Nederland (vooral in Gelderland) en Zuid-Limburg. Uit de tweede helft van de 20e eeuw is slechts één waarneming bekend. In 1970 werd de soort waargenomen in het Zuid-Limburgse Houthem in de gemeente Valkenburg aan de Geul. De enige waarneming uit de 21e eeuw stamt uit 2007. Toen werd op 24 mei een exemplaar gevonden bij Wolfhaag in de gemeente Vaals. De kever werd toen gevonden op bloemen van ribzaad (*Chaerophyllum spec.*) (TEUNISSEN, 2009).

INVENTARISATIES

Na de eerste waarneming op 3 mei 2018 is in 2018 en 2019 op de vindplaats en in de verdere omgeving hiervan gezocht naar Roodblauwe smalboktorren. In 2018 zijn deze vervolfbezoeken op 11 en 21 mei en op 10 juni uitgevoerd. In 2019 is het gebied bezocht op 12 en 19 mei en op 7 en 14 juni. De inventarisaties zijn grotendeels op zicht uitgevoerd waarbij bloeiende struiken en kruiden (vooral schermbloemigen en Gewone margriet) naar de soort zijn afgespeurd. In 2019 zijn (bloeiende) bomen en struiken ook met behulp van een klopscherm geïnventariseerd. Bij de inventarisaties is de meeste aandacht uitgegaan naar bosranden en lijnvormige beplanting als hagen, houtsingels en holle wegen en de aangrenzende graslanden met bloeiende kruiden.

VINDPLAATSEN VIJLENERBOS

Exemplaren van de Roodblauwe smalboktor zijn gevonden aan de zuidwestrand van het Vijlenerbos ter hoogte van Camerig. De eerste waarneming op 3 mei 2018 betrof een exemplaar op bloesem van een Eenstijlige meidoorn in de beplanting van een holle weg langs een grasland [figuur 1]. In deze beplanting staan verder onder andere Es, Zomereik (*Quercus robur*), Canadapopulier (*Populus x canadensis*), esdoorn, Rode kornoelje (*Cornus sanguinea*), Hazelaar (*Corylus avellana*) en braam (*Rubus spec.*). Het tweede exemplaar is op 21 mei 2018 gevonden op circa 80 meter afstand van de eerste

vondst. De kever zat op een Gewone margriet in hetzelfde hooiland, maar dan langs een bosrand [figuren 3 & 4]. De vegetatie wordt hier gedomineerd door Gestreepte witbol (*Holcus lanatus*). Naast Gewone margriet groeien er onder meer Rode klaver (*Trifolium pratense*), Kleine klaver (*Trifolium dubium*), Echte koekoeksbloem (*Lychnis flos-cuculi*), boterbloem (*Ranunculus spec.*) en havikskruid (*Hieracium spec.*). In de aangrenzende bosrand staan onder andere Zomereik, Es, Haagbeuk (*Carpinus betulus*), Beuk (*Fagus sylvatica*), Zoete kers (*Prunus avium*), Wilde lijsterbes (*Sorbus aucuparia*), Rode kornoelje, Wilde kardinaalsmuts (*Euonymus europaeus*), meidoorn, Hazelaar, esdoorn, Sleedoorn (*Prunus spinosa*), braam en Brem. Op beide locaties staan plaatselijk in de randen van de opgaande beplantingen Fluitenkruid (*Anthriscus sylvestris*) en Dolle kerfvel (*Chaerophyllum temulum*) die door veel soorten bloembezoekende boktorren bezocht worden. De

▲▲ FIGUUR 2

Het eerste exemplaar van de Roodblauwe smalboktor (*Dinoptera collaris*) werd gevonden op de bloesem van Eenstijlige meidoorn (*Crataegus monogyna*). Vijlenerbos, 3 mei 2018 (foto: R. Geraeds).

▲ FIGUUR 3

Het tweede exemplaar van de Roodblauwe smalboktor (*Dinoptera collaris*) werd op Gewone margriet (*Leucanthemum vulgare*) gevonden. Vijlenerbos, 21 mei 2018 (foto: R. Geraeds).

FIGUUR 4
De vindplaats van de Roodblauwe smalboktor (*Dinoptera collaris*) op 21 mei 2018 in een grasland bij het Vijlenerbos (foto: R. Geraeds).

vindplaatsen bij het Vijlenerbos liggen op ongeveer vijf kilometer afstand van de vindplaats bij Wolfhaag uit 2007.

BEGELEIDENDE SOORTEN

Andere soorten die in de omgeving van de vindplaats zijn aangetroffen zijn Geelzwarte ribbelboktor (*Rhagium mordax*), Gewone bloesemboktor (*Grammoptera ruficornis*), Geelpootsmalboktor (*Alosterna tabacicolor*), Ingekepte smalboktor (*Pseudovadonia livida*), Kleine zwarte smalboktor (*Stenurella nigra*), Zwarttip-smalboktor (*Paracorymbia fulva*), Geringelde smalboktor (*Rutpela maculata*), Korte smalboktor (*Pa-chytodes cerambyciformis*), Getailleerde boktor (*Stenop-terus rufus*), Bruine soldaatboktor (*Obrium brunneum*), Kleine wespenboktor (*Clytus arietis*), Elzenboktor (*Poecilium alni*), Gewone distelboktor (*Agapanthia*

villosoviridescens) en Gewone dwergboktor (*Tetrops praeus-tus*).

Inherent aan de manier van inventarisatie zijn vrijwel al deze waarnemingen afkomstig van bloeiende stuiken (vooral meidoorn, Wilde lijsterbes, Rode kornoelje en braam) en kruiden (vooral Dolle kervel en Gewone margriet).

CONCLUSIE

Nadat bij de vervolfbezoeken in 2018 een tweede exemplaar werd gevonden ontstond het vermoeden dat er ter plaatse een kleine populatie van de Roodblauwe boktor aanwezig was. Helaas werd dit niet ondersteund door nieuwe

waarnemingen in 2019. In België is de soort net als in Nederland uiterst zeldzaam. Op Waarnemin-gen.be (geraadpleegd 1 oktober 2019) zijn enkel waarnemingen uit het zuidoosten van het land geregistreerd. In Duitsland is de soort in het westen van Nordrhein-Westfalen achteruitgegaan. Hier zijn alleen nog geïsoleerde populaties bekend in het zuidelijke deel van de deelstaat (TEUNISSEN, 2009). De kans dat de rond het Vijlenerbos waargenomen Roodblauwe smalboktorren zwervers zijn uit België of Duitsland, lijkt dus niet groot. Hiermee blijft de actuele status van de soort in Nederland onduidelijk.

DANKWOORD

Een woord van dank gaat uit naar Dré Teunissen en Ed Colijn voor de bevestiging van de determinatie van de Roodblauwe smalboktor.

Summary

OBSERVATIONS OF THE LONGHORN BEETLE *DINOPTERA COLLARIS* IN THE PROVINCE OF LIMBURG IN 2018

On 3 May 2018, the longhorn beetle *Dinoptera collaris* was found on flowering Common hawthorn (*Crataegus monogyna*) along a sunken road near the Vijlenerbos forest in the Dutch Province of Limburg. The species used to be widely distributed in the Netherlands, but nowadays it is extremely rare. The only observation of this species in the second half of the 20th century was in 1970, near the village of Houthem. The only observation so far in the 21st century dated from 2007, and was made near Wolfhaag on the east side of the same forest.

After the discovery near the Vijlenerbos forest in 2018, *Dinoptera collaris* was surveyed over a wider area. During seven surveys in 2018 and 2019, one more specimen was found (on 21 May 2018) in a grassland, on flowering Ox-eye daisy (*Leucanthemum vulgare*). In 2019, there were no observations of the species in the area.

Literatuur

- BILÝ, S. & O. MEHL, 1989. Longhorn beetles (Coleoptera, Cerambycidae) of Fennoscandia and Denmark. Fauna Entomologica Scandinavica 22. E.J.Brill/Scandinavian Science Press Ltd., Leiden.
- KLAUSNITZER, B., U. KLAUSNITZER, E. WACHMANN & Z. HROMÁDKO, 2016. Die Bockkäfer Mitteleuropas. Band 2. VerlagsKG Wolf, Magdeburg.
- TEUNISSEN, A.P.J.A., 2009. Verspreidingsatlas Nederlandse boktorren (Cerambycidae). European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP in LIMBURG

Colofon

DAGELIJKS BESTUUR

Frank Oelmeijer (voorzitter), Rob Geraeds (vice-voorzitter) & Alfred Paarlberg (penningmeester).

ALGEMEEN BESTUUR

Wilfred Alblas, Toon van Baal, Marian Baars, Jan-Joost Bakhuizen, Susanne Hanssen, Wouter Jansen, Stef Keulen, Pieter Puts, Victor van Schaik, Katrien de Vos-Reesink, Aidan Williams & Linda Wortel.

KANTOOR

Olaf Op den Kamp, Jeanne Cuypers & Martine Lemmens.

ADRES

Kapellerpoort 1, 6041 HZ Roermond,
tel. 0475-386470 (kantoor@nhgl.nl).
www.nhgl.nl.

LIDMAATSCHAP

€ 35,00 per jaar. Leden t/m 23 jaar € 17,50; bedrijven, verenigingen, instellingen e.d. € 105,00.
Okjen Weinreich (leden@nhgl.nl).
IBAN: NL73RABO0159023742, BIC: RABONL2U.

BESTELLINGEN/PUBLICATIEBUREAU

Publicaties zijn te bestellen bij het publicatiebureau, Marja Lenders (publicaties@nhgl.nl).
Losse nummers € 4,-; leden € 3,50 (incl. porto), themanummers € 7,-.
IBAN: NL31INGB0000429851, BIC: INGBNL2A.

KRINGEN

KRING HEERLEN

Olaf Op den Kamp (kringheerlen@nhgl.nl).

KRING MAASTRICHT

Bert Op den Camp (kringmaastricht@nhgl.nl).

KRING ROERMOND

Math de Ponti (kringroermond@nhgl.nl).

KRING VENLO

Peter Eenshuistra (kringvenlo@nhgl.nl).

KRING VENRAY

Patrick Palmen (kringvenray@nhgl.nl).

STUDIEGROEPEN

FOTOSTUDIEGROEP

Bert Morelissen (fotostudiegroep@nhgl.nl).

HERPETOLOGISCHE STUDIEGROEP

Pieter Puts (herpetostudiegroep@nhgl.nl).

LIBELLENSTUDIEGROEP

Jan Hermans (libellenstudiegroep@nhgl.nl).

MOLLUSKEN STUDIEGROEP LIMBURG

Stef Keulen (molluskenstudiegroep@nhgl.nl).

MOSSENSTUDIEGROEP

Paul Spreuwenberg (mossenstudiegroep@nhgl.nl).

PADDENSTOELLENSTUDIEGROEP

Henk Henczyk (paddenstoellenstudiegroep@nhgl.nl).

PLANTENSTUDIEGROEP

Olaf Op den Kamp (plantenstudiegroep@nhgl.nl).

PLANTENWERKGROEP WEERT

Jacques Verspagen
(plantenwerkgroepweert@nhgl.nl).

SPRINKHANENSTUDIEGROEP

Harry van Buggenum
(sprinkhanenstudiegroep@nhgl.nl).

STUDIEGROEP EPHEMEROPTERA, PLECOPTERA EN TRICHOPTERA

Harry Tolcamp (ept@nhgl.nl).

STUDIEGROEP ONDERAARDESE KALKSTEENGROEVEN

Rob Visser (secretariaat@sok.nl).

VISSENWERKGROEP

Victor van Schaik (vissenstudiegroep@nhgl.nl).

VLINDERSTUDIEGROEP

Mark de Mooij (vlinderstudiegroep@nhgl.nl).

VOGELSTUDIEGROEP

Nicky Hulbosch (vogelstudiegroep@nhgl.nl).

WANTSENSTUDIEGROEP LIMBURG

Martine Lemmens (wantsen@nhgl.nl).

WERKGROEP DRIESTRIJK

Wouter Jansen (werkgroepdriestrijk@nhgl.nl).

ZOOGDIERENSTUDIEGROEP

Aegidia van Grinsven
(zoogdierenstudiegroep@nhgl.nl).

STICHTINGEN

STICHTING NATUURPUBLICATIES LIMBURG

Uitgever van publicaties, boeken en rapporten
(snl@nhgl.nl).

STICHTING DE LIERELEI

Projectbureau voor onderzoek van natuur en landschap in
Limburg (lierelei@nhgl.nl).

STICHTING IR. D.C. VAN SCHAIK

Stichting voor het beheer van onderaardse kalksteengroeven in
Limburg, Postbus 2235,
6201 HA Maastricht (vanschaikstichting@nhgl.nl).

STICHTING NATUURBANK LIMBURG

Stichting voor het beheer van waarnemingen van het NHGL
(natuurbank@nhgl.nl).

NATUURHISTORISCH M A A N D B L A D

REDACTIE Olaf Op den Kamp (hoofdredacteur), Philip Bossenbroek, Henk Heijligers, Jan Hermans, Ton Lenders, Gerard Majoor (eindredactie), Guido Verschoor, Raymond Pahlplatz & Marc Poeth (redactie-assistent) (redactie@nhgl.nl).

RICHTLIJNEN VOOR KOPIJ-INZENDING

Diegenen die kopij willen inzenden, dienen zich te houden aan de richtlijnen voor kopij-inzending. Deze kunnen worden aangevraagd bij de redactie of zijn te bekijken op www.nhgl.nl.

LAY-OUT & OPMAAK

Van de Manakker, Grafische communicatie, Maastricht
(mivandemanakker@xs4.all.nl).

EDITING SUMMARIES

Jan Klerkx, Maastricht.

DRUK

Grafgroep Zuid, Swalmen.

Copyright. Auteursrecht voorbehouden. Overname slechts toegestaan na voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

ISSN 0028-1107

provincie limburg
gesubsidieerd door de Provincie Limburg

